

ΚΛΕΙΔΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ (checklist) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Οδηγίες: Αξιολογήστε κάθε δήλωση σημειώνοντας ☒ στο κουτάκι που εκφράζει τον βαθμό συμφωνίας σας.

Κλίμακα Μέτρησης: 1 = Διαφωνώ πολύ | 2 = Διαφωνώ | 3 = Δεν έχω άποψη | 4 = Συμφωνώ | 5 = Συμφωνώ πολύ

1^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Εισαγωγή στις Αξίες & τον Χαρακτήρα]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες....]	1	2	3	4	5
κατανοούν τη διαφορά ανάμεσα στα ατομικά χαρακτηριστικά και τις αξίες ζωής.	☐	☐	☐	☐	☐
συνδέουν τις αξίες με καθημερινές επιλογές και συμπεριφορές τους.	☐	☐	☐	☐	☐
ενισχύουν την αυτογνωσία και την ικανότητα προσωπικής έκφρασης.	☐	☐	☐	☐	☐
αντιλαμβάνονται την ανάγκη ανάπτυξης μιας στάσης ζωής, βασισμένης σε αξίες.	☐	☐	☐	☐	☐
B. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Οι στόχοι της συνάντησης ενεργοποίησαν το ενδιαφέρον των παιδιών.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι οδηγίες υλοποίησης των δραστηριοτήτων ήταν σαφείς στους μαθητές.	☐	☐	☐	☐	☐
Υπήρξε ποικιλία δραστηριοτήτων ενεργητικής συμμετοχής και έκφρασης.	☐	☐	☐	☐	☐
Ο διαθέσιμος χρόνος αξιοποιήθηκε αποτελεσματικά.	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δημιουργήθηκαν στους μαθητές ευκαιρίες να εκφραστούν ελεύθερα.	☐	☐	☐	☐	☐
Επικράτησε κλίμα αλληλοσεβασμού και δημοκρατικού διαλόγου.	☐	☐	☐	☐	☐
Υποστηρίχθηκε η ισότιμη συμμετοχή όλων, ατομικά και ομαδικά.	☐	☐	☐	☐	☐

2^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Σεβασμός / Respect]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες....]	1	2	3	4	5
κατανοούν τον σεβασμό ως στάση προς τον εαυτό, τους άλλους και το περιβάλλον.	☐	☐	☐	☐	☐
αναγνωρίζουν πώς ο σεβασμός επηρεάζει τις διαπροσωπικές σχέσεις.	☐	☐	☐	☐	☐
αντιλαμβάνονται καλύτερα τα όρια τους και δείχνουν σεβασμό στα όρια των άλλων.	☐	☐	☐	☐	☐
υιοθετούν τρόπους επικοινωνίας που δεν πληγώνουν.	☐	☐	☐	☐	☐
B. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Η μάθηση συνδέθηκε με καταστάσεις καθημερινής ζωής των μαθητών.	☐	☐	☐	☐	☐
Υποστηρίχθηκε η ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών.	☐	☐	☐	☐	☐
Δόθηκε επαρκής χρόνος για διάλογο και αναστοχασμό.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι στόχοι επανέρχονταν με σαφήνεια κατά τη διάρκεια της συνάντησης.	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Επικράτησε κλίμα αλληλοσεβασμού και δημοκρατικού διαλόγου.	☐	☐	☐	☐	☐
Αντιμετωπίστηκαν με ευαισθησία βιωματικές ιστορίες ασέβειας-σεβασμού.	☐	☐	☐	☐	☐
Ενισχύθηκε η αποδοχή της διαφορετικότητας.	☐	☐	☐	☐	☐

3^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Υπευθυνότητα / Responsibility]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες....]	1	2	3	4	5
κατανοούν την υπευθυνότητα ως αυτοδέσμευση και συνέπεια.	☐	☐	☐	☐	☐
αναγνωρίζουν τις συνέπειες υπεύθυνων και ανεύθυνων πράξεων.	☐	☐	☐	☐	☐
επιλέγουν την ανάληψη προσωπικής ευθύνης παρά τη μετατόπιση σε άλλους.	☐	☐	☐	☐	☐
εντοπίζουν τρόπους βελτίωσης της δικής τους υπευθυνότητας.	☐	☐	☐	☐	☐
B. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Οι μαθητές καθοδηγήθηκαν σε κριτικό και ηθικό προβληματισμό.	☐	☐	☐	☐	☐

Υπήρξε ισορροπία μεταξύ δράσης και αναστοχασμού.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι στόχοι της συνάντησης παρέμειναν σαφείς καθ' όλη τη διάρκεια.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν να αιτιολογούν τις επιλογές τους.	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Παρατηρήθηκε κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ασφάλειας.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές μοιράστηκαν εμπειρίες και απόψεις χωρίς φόβο επίκρισης.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές συνεργάστηκαν αρμονικά και υπεύθυνα στις ομάδες εργασίας.	☐	☐	☐	☐	☐

4^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Συνεργασία / Cooperation]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες...]	1	2	3	4	5
επιδεικνύουν δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας.	☐	☐	☐	☐	☐
αναγνωρίζουν τη σημασία του κοινού στόχου-επιδιώξεων.	☐	☐	☐	☐	☐
εκτιμούν τη συμβολή κάθε μέλους της ομάδας.	☐	☐	☐	☐	☐
διαχειρίζονται αποτελεσματικότερα διαφωνίες.	☐	☐	☐	☐	☐
B. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Υποστηρίχθηκε ουσιαστικά η ομαδική εργασία.	☐	☐	☐	☐	☐
Ενισχύθηκε η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών.	☐	☐	☐	☐	☐
Αξιοποιήθηκε ποικιλία δημιουργικών δραστηριοτήτων και τεχνικών.	☐	☐	☐	☐	☐
Δόθηκαν ευκαιρίες στα παιδιά για κοινή λήψη αποφάσεων.	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Καλλιεργήθηκε η αίσθηση «του ανήκειν» στην ομάδα.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι αντιπαραθέσεις μειώθηκαν, οι σχέσεις άρχισαν να εξομαλύνονται.	☐	☐	☐	☐	☐
Ενθαρρύνθηκε η συνεργασία και ενεργητική εμπλοκή των μελών των ομάδων.	☐	☐	☐	☐	☐

5^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Δικαιοσύνη & Ανεκτικότητα / Justice & Tolerance]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες...]	1	2	3	4	5
κατανοούν τη δικαιοσύνη ως δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση.	☐	☐	☐	☐	☐
επιδεικνύουν στάση ανεκτικότητας απέναντι στη διαφορετικότητα.	☐	☐	☐	☐	☐
διακρίνουν στερεότυπα και άδικες πρακτικές.	☐	☐	☐	☐	☐
εξασκούν την ηθική τους κρίση, εξετάζοντας μια κατάσταση από περισσότερες από μία πλευρές.	☐	☐	☐	☐	☐
B. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Η μάθηση βασίστηκε στη βιωματική κατανόηση και τον διάλογο.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές οδηγήθηκαν σε συμπεράσματα μέσα από εμπειρία και αναστοχασμό.	☐	☐	☐	☐	☐
Υπήρξε σαφής σύνδεση δραστηριοτήτων και αξιών.	☐	☐	☐	☐	☐
Ενθαρρύνθηκε η τεκμηριωμένη έκφραση απόψεων.	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δημιουργήθηκε κλίμα αποδοχής της διαφορετικότητας και συμπερίληψης.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές εξέφρασαν απόψεις χωρίς φόβο στιγματισμού.	☐	☐	☐	☐	☐
Καλλιεργήθηκε η αίσθηση «του δικαίου» στην ομάδα.	☐	☐	☐	☐	☐

6^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Συγχώρηση / Forgiveness]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες...]	1	2	3	4	5
προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της διαδικασίας της συγχώρησης	☐	☐	☐	☐	☐
παρατηρούν την αφετηρία (άδικη πράξη) και τα αποτελέσματα της συγχώρησης	☐	☐	☐	☐	☐
καλλιεργούν τη συναισθηματική τους αυτορρύθμιση (διαχείριση θυμού)	☐	☐	☐	☐	☐
διακρίνουν τη συγχώρηση από τη συμφιλίωση και την ανοχή σε βλαπτικές συμπεριφορές	☐	☐	☐	☐	☐

Β. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Καλλιεργήθηκε κλίμα συναισθηματικής ασφάλειας κατά τη διάρκεια της συνάντησης	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν σε προσωπικό αναστοχασμό χωρίς άσκηση πίεσης	☐	☐	☐	☐	☐
Προσωπικά, ευαίσθητα στοιχεία αντιμετωπίστηκαν με την απαιτούμενη διακριτικότητα	☐	☐	☐	☐	☐
Υπήρξε σαφής σύνδεση της αξίας του σεβασμού με καθημερινές σχολικές καταστάσεις	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Αναπτύχθηκε κλίμα εμπιστοσύνης και αποδοχής	☐	☐	☐	☐	☐
Προστατεύτηκαν τα προσωπικά όρια και οι ανάγκες των παιδιών	☐	☐	☐	☐	☐
Ενθαρρύνθηκε η ενεργητική εμπλοκή των μελών των ομάδων.	☐	☐	☐	☐	☐

7^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ [Ενσυναίσθηση / Empathy]

A. Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο [Οι μαθητές/τριες....]	1	2	3	4	5
κατανοούν τη διασύνδεση ενσυναίσθησης και συγχώρησης	☐	☐	☐	☐	☐
εξασκούν την ικανότητα να 'συμπάσχουν' με τον άλλον μέσα από νοητικές δοκιμασίες	☐	☐	☐	☐	☐
ενισχύουν την δική τους συμπόνια στο πλαίσιο της συγχώρησης	☐	☐	☐	☐	☐
αναγνωρίζουν τρόπους ενσυναίσθησης στην καθημερινή σχολική ζωή	☐	☐	☐	☐	☐
Β. Διδακτική Μεθοδολογία	1	2	3	4	5
Ενεργοποιήθηκαν εξίσου συναισθήματα και σκέψη για εμφάνιση στην αξία	☐	☐	☐	☐	☐
Αξιοποιήθηκε ποικιλία δημιουργικών δραστηριοτήτων.	☐	☐	☐	☐	☐
Υπήρξε ισορροπία ανάμεσα στη βιωματική εμπειρία και τον αναστοχασμό	☐	☐	☐	☐	☐
Η μάθηση συνδέθηκε με πραγματικές κοινωνικές καταστάσεις	☐	☐	☐	☐	☐
Γ. Η Τάξη ως Μαθησιακό Περιβάλλον	1	2	3	4	5
Αναπτύχθηκε μια κουλτούρα αλληλεγγύης και υποστήριξης.	☐	☐	☐	☐	☐
Τα παιδιά συμμετείχαν ενεργά σε συζητήσεις για την ενσυναίσθηση	☐	☐	☐	☐	☐
Βελτιώθηκε η συνοχή της ομάδας-τάξης	☐	☐	☐	☐	☐

 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ Εκπαιδευτικού

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (reflective narrative story)

«Το σχολείο που άλλαξε»: Όταν οι αξίες ριζώνουν και ο χαρακτήρας ανθίζει!

“The School That Changed”: When Values Take Root and Character Blossoms!

Μια φορά κι έναν καιρό, υπήρχε ένα γυμνάσιο στην άκρη μιας ιστορικής πόλης που έμοιαζε να λειτουργεί όπως όλα τα υπόλοιπα σχολεία. Μαθητές στους διαδρόμους, φωνές στο διάλειμμα, τάξεις γεμάτες παιδιά που, αν και κάθονταν δίπλα-δίπλα, ένιωθαν συχνά μακριά ο ένας από τον άλλον. Κάποιοι μιλούσαν δυνατά. Άλλοι δίσταζαν. Κάποιοι ένιωθαν ότι δεν τους ακούει κανείς. Στις ομαδικές εργασίες οι ίδιοι έπαιρναν τον λόγο, οι υπόλοιποι τούς άφηναν να κάνουν όλη τη δουλειά. Στο διάλειμμα κάποιοι έμεναν μόνοι. Κάποιοι περπατούσαν και μιλούσαν μεταξύ τους. Άλλοι διαφωνούσαν καταφεύγοντας ακόμη και σε συγκρούσεις. Και όταν γινόταν μια αδικία, οι περισσότεροι έλεγαν: «Δεν είναι δική μου υπόθεση!».

Οι καθηγητές προσπαθούσαν να βοηθήσουν, αλλά ένιωθαν πως κάτι βαθύτερο έλειπε.

Μια μέρα, στην αίθουσα της Β΄ Γυμνασίου, οι φιλόλογοι Κ^α Σπυριδούλα και Κ^{ος} Μιχάλης μπήκαν στην τάξη κρατώντας ένα μεγάλο χαρτί του μέτρου. Μαζί τους ήταν και η καθηγήτρια Αγγλικών, η Κ^α Όλγα.

Οι μαθητές κοιτάχτηκαν απορημένοι.

«Σήμερα», είπε η κυρία Σπυριδούλα, «δε θα κάνουμε μάθημα, όπως συνήθως. Θα δοκιμάσουμε κάτι διαφορετικό.»

«We are going to talk about values and character», πρόσθεσε η κυρία Όλγα, χαμογελώντας.

«Values?» ρώτησε ο Νίκος. «Δηλαδή, τι θα κάνουμε;»

Η κυρία Σπυριδούλα πήρε έναν μαρκαδόρο και έγραψε στον πίνακα: **ΑΞΙΕΣ (values) → ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ (character)**

«Οι αξίες», είπε, «είναι οι αρχές που καθοδηγούν τις πράξεις μας και καθορίζουν τον τρόπο που ζούμε και φερόμαστε, δηλαδή τον χαρακτήρα μας»

Η Μαρία, που καθόταν στο πίσω θρανίο, σήκωσε το χέρι της.

«Όπως ο σεβασμός;»

«Exactly», είπε η κυρία Όλγα. «Just like Respect.»

Και κάπως έτσι ξεκίνησε κάτι που κανείς δεν περίμενε ότι θα άλλαζε το σχολείο.

Την επόμενη εβδομάδα μίλησαν για τον **ΣΕΒΑΣΜΟ**.

Οι μαθητές έπαιξαν ένα παιχνίδι ρόλων. Μια ομάδα παρουσίασε μια σκηνή στην οποία ένας μαθητής κορόιδευε έναν άλλο, επειδή μιλούσε διαφορετικά.

Όταν τελείωσε η σκηνή, η τάξη έμεινε σιωπηλή.

«Πώς ένιωσε ο μαθητής που τον κορόιδευαν;» ρώτησε η καθηγήτρια.

«Ασχημα...» είπε κάποιος.

«Ντροπή...» είπε μια άλλη φωνή.

«Μόνος», είπε χαμηλόφωνα ο Λευτέρης.

Για πρώτη φορά πολλοί μαθητές συνειδητοποίησαν πως τα λόγια τους μπορούσαν να πληγώσουν. Στο τέλος του μαθήματος, κάθε μαθητής έγραψε σε ένα χαρτί μια πράξη σεβασμού που θα προσπαθούσε να κάνει την εβδομάδα που ερχόταν.

Την επόμενη φορά ασχολήθηκαν με την **ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ**.

Η κυρία Όλγα ρώτησε: «What are you responsible for?»

Στην αρχή οι μαθητές απάντησαν απλά: «Για τα μαθήματα!» «Για τις εργασίες!»

Αλλά σιγά σιγά η συζήτηση έγινε πιο ουσιαστική.

«Είμαστε υπεύθυνοι για αυτά που λέμε;» «Για το πώς φερόμαστε στους άλλους;»

Ο Ηλίας, που συνήθως δεν μιλούσε πολύ, είπε: «Ίσως είμαστε υπεύθυνοι και για το πώς κάνουμε τους άλλους να νιώθουν.» Παρέμειναν αρκετά ώρα σκεφτικοί.

Μια άλλη μέρα έπαιξαν ένα παιχνίδι **ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ** που λεγόταν «ο ανθρώπινος κόμπος». Οι μαθητές έπιασαν ο ένας τα χέρια του άλλου, ενώ έπρεπε να ξεμπλέξουν χωρίς να τα αφήσουν.

Στην αρχή γέλασαν, φώναξαν, μπερδεύτηκαν. «Δεν γίνεται!» είπε κάποιος.

Αλλά μετά άρχισαν να μιλούν μεταξύ τους: «Περίμενε λίγο.» «Κάνε ένα βήμα πίσω.» «Έλα να το δοκιμάσουμε μαζί.»

Και ξαφνικά... τα κατάφεραν.

«What helped you?» ρώτησε η καθηγήτρια.

«Η διάθεση για συνεργασία», είπε ο Γιάννης.

«Και το να ακούμε ο ένας τον άλλον», συμπλήρωσε η Μαρία.

Μια μέρα άκουσαν μια ιστορία για δύο κοινότητες ανθρώπων που άδικα δεν συμπαθούσαν η μία την άλλη. Τα παιδιά μίλησαν ελεύθερα. Κατάλαβαν πως η αδικία γεννιέται από φόβο και άγνοια, ενώ η **ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ** χτίζεται, όταν βλέπουμε τον άνθρωπο, όχι την εμφάνιση. Η Άννα είπε κάτι που έκανε όλους να σκεφτούν. «Ίσως η **ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ** δεν σημαίνει να είμαστε όλοι ίδιοι. Σημαίνει να σεβόμαστε τις μεταξύ μας διαφορές.»

Μια εβδομάδα μετά μίλησαν για κάτι πιο δύσκολο, όπως είναι η **ΣΥΓΧΩΡΗΣΗ**.

«Is it easy to forgive?» ρώτησε η κυρία Όλγα.

Οι μαθητές γέλασαν. «Όχι!» «Καθόλου!»

Χρειάστηκε να διαβάσουν μια ιστορία για έναν μαθητή που συνειδητά επέλεξε τη δύναμη της συγχώρησης για κάποιον που τον είχε πληγώσει, για να καταλάβουν ότι δεν πρόκειται για μια πράξη αδυναμίας.

«Συγχώρηση δεν σημαίνει ότι ξεχνάς την αδικία που σου έκανε ο άλλος», είπε η καθηγήτρια. «Σημαίνει ότι δεν αφήνεις τον θυμό να σε ελέγχει.» Κάποιοι μάλιστα τόλμησαν να μιλήσουν για πρόσωπα και καταστάσεις που τους είχαν πληγώσει.

Στην τελευταία συνάντηση τα παιδιά έμαθαν πώς είναι να «μπαίνεις στη θέση του άλλου» (**ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ**), να αναρωτιούνται πώς νιώθει, τι κουβαλά, τι χρειάζεται ο άλλος. Άκουσαν ένα τραγούδι για τα «Χέρια που βοηθούν» και έγραψαν δικούς τους στίχους:

«Χέρια που βοηθούν έναν φίλο.» II «Hands that help someone stand up.»

«Χέρια που νοιάζονται.» II «Hands that care.»

Η τάξη είχε γίνει πιο ήσυχη. Αλλά όχι επειδή οι μαθητές βαριόντουσαν. Επειδή σκέφτονταν.

Την τελευταία μέρα του προγράμματος, οι καθηγητές έφεραν στην τάξη ένα μεγάλο χαρτόνι. Πάνω του υπήρχε μια μακέτα ενός δέντρου.

«Σήμερα», είπε ο κύριος Μιχάλης, «θα φτιάξουμε το **Δέντρο των Αξιών** μας.» Στις ρίζες έγραψαν τις 7 Αξίες Ζωής που μας κάνουν καλύτερους και πιο ηθικούς ανθρώπους, διαμορφώνοντας έτσι το χαρακτήρα μας. Τα χέρια έγιναν Πράξεις Αξιών και οι καρποί ο Χαρακτήρας που αναπτύσσουμε ως προσωπική πυξίδα ζωής. Όταν τελείωσαν, όλοι κοίταξαν το δέντρο. Ήταν γεμάτο χρώματα, λέξεις και μικρές υποσχέσεις.

Η κυρία Όλγα διάβασε μια φράση που είχαν γράψει κάτω από το δέντρο:

“Values grow when we practice them.” «Οι αξίες μεγαλώνουν όταν τις ζούμε.»

Και τότε η Αλεξάνδρα, που στην αρχή της χρονιάς καθόταν συχνά μόνη της, είπε χαμηλόφωνα: «Ξέρετε κάτι;» Όλοι γύρισαν προς το μέρος της. «Νομίζω ότι το σχολείο μας άλλαξε!»

Η Μαρία χαμογέλασε. «Ίσως», είπε, «το σχολείο δεν άλλαξε!»

Σήκωσε το βλέμμα προς τους υπόλοιπους μαθητές. «Ίσως αλλάξαμε **ΕΜΕΙΣ**.»

Πράγματι το σχολείο δεν έγινε τελειότερο. Έγινε πιο ανθρώπινο!!